

Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen vammaisneuvoston lausunto liikkumista edistävien palvelujen suunnitelmasta

Seuraavissa kommentteissa lausutaan siinä määrin yksityiskohtaisia ja konkreettisia muutosehdotuksia, että olen jättänyt ne sellaisenaan lausuntomme sisällöksi. Kommentteista selviää mihin kohtaan ne kuuluvat.

Sosiaalihuollon matkoissa korostetaan asiointia, mutta asiakkaalla tulisi olla mahdollisuus myös sosiaalisiin suhteisiin, kuten kyläily omaisten luona. Esim 2.3.3.1 4 matkaa on perusteltu vähäisemmällä asiointilla ympärivuorokautisessa palveluasumisessa, sosiaalisten suhteiden tarve ei vähene palveluasumisesta johtuen.

3.3.2 Työpäivä voi alkaa tai päättyä muuallekin kuin vakituisella työpaikalla. Esim. valtiolla kokoustiloja käytetään ristiin eri toimipaikoissa ja työpäivä voi alkaa eri osoitteessa järjestettävässä kokouksessa. Tällainen variaatio tulee olla mahdollista, kunhan matka ei merkittävästi pitene, eikä kyseessä ole ns. työ- tai virkamatka.

3.3 Esityksen mukaan kaikki keusoten vpl-asiakkaat menettävät Helsinki-matkansa, ellei niitä myönnetä yksilöllisen tarpeen mukaan. Muutos on niin merkittävä, että ohjeessa tulisi olla esimerkkejä siitä, millä perusteella Helsinki-matkoja voidaan jatkossa myöntää.

3.3 Vammaispalvelulain perusteella myönnettävien matkojen matkustusalue ”Asiakkaalle voidaan myöntää jokapäiväiseen elämään kuuluvia matkoja yksilöllisellä harkinnalla matkustusalueesta poiketen.” Tästä voi saada sen käsityksen, että yksilöllinen harkinta tarkoittaa päättäjää. Asiakkaalle tulisi myöntää matkoja hänen yksilöllisen tarpeen mukaan. Voisiko lause olla esim. Asiakkaan yksilöllisen tarpeen mukaan hänelle voidaan myöntää matkoja matkustusalueesta poiketen.

5.2 Oikeus pysähdykseen

Päiväkotiin vienti tai lapsen haku ei onnistu aina 10 minuutissa. Pitää pystyä keskustelemaan esim. henkilökunnan kanssa tarpeelliset asiat. 10 min. on kaikkeen asiointiin hyvin lyhyt aika, jos esim. joutuu jonottamaan.

5.4 Entä samassa taloudessa asuva toinen kuljetuspalveluun oikeutettu henkilö, hänen omavastuunsa?

5.5 Tarkoittaako tämä, että esim. hyvinvointialueen ulkopuolelle suuntautuvat yksittäiset työmatkat ja kaikki yksilölliset Helsinki-matkat maksetaan itse ja korvataan kuittia vastaan jälkikäteen? Esimerkiksi hybridityötä tekevä henkilö, joka tekee sekä etätyötä ja läsnätyötä hva-ulkopuolella. Ovatko työmatkat silloin yksittäismatkoja?

s. 4 Johdanto viimeinen kappale alkaa: ”Hyvinvointialue tiedottaa asiakkaita muutoksista...”

- Tähän tulisi tarkemmin kirjata, **miten** hv-alue tiedottaa asiakkaita muutoksista. Esim. tiedottaa asiakkaille muutoksista henkilökohtaisesti (eikä siis esim. pelkästään verkkosivuilla).

s. 5 luku 1 kappale 3 kuuluu:

*”Vammaispalvelulain mukaista kuljetuspalvelua saavalle asiakkaalle voidaan myöntää lisäksi vammaispalvelulain mukainen saattajapalvelu. **Vammaispalvelulain mukaista kuljetuspalvelua hakevalle tai saavalle asiakkaalle voidaan myöntää myös sosiaalihuoltolain nojalla liikkumista tukevana palveluna julkisten liikennevälineiden käytön ohjausta ja ohjattua harjoittelua.**”*

- Tässä voi syntyä käsitys, että vammaispalvelulain mukaista kuljetuspalvelua hakevalle asiakkaalle voitaisiin tehdä päätös pelkästään sosiaalihuoltolain mukaisesta liikkumista tukevasta palvelusta. Asiakkaalla on kuitenkin oikeus saada päätös hakemastaan vammaispalvelulain mukaisesta kuljetuspalvelusta.

s. 7 luku 2.1. kappale 4 kuuluu:

”Hyvinvointialue järjestää sosiaalihuoltolain mukaisia liikkumista tukevia palveluja kyseiselle vuodelle varattujen määrärahojen puitteissa.”

s. 11 luku 3.1 kappale 5

”Vammaispalvelulain mukaista kuljetuspalvelua tulee järjestää vammaisille henkilöille määrärahoista riippumatta. Hyvinvointialueen velvollisuutena on huolehtia siitä, että vammaisille henkilöille tarkoitetut palvelut ja tukitoimet

järjestetään sisällöltään ja laajuudeltaan sellaisina kuin hyvinvointialueen kunnissa esiintyvä tarve edellyttää.”

- Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021) 4 § 1 momentissa palvelujen saatavuudesta ja saavutettavuudesta kuitenkin säädetään, että **”hyvinvointialueen on suunniteltava ja toteutettava sosiaali- ja terveydenhuolto sisällöltään, laajuudeltaan ja laadultaan sellaisena kuin asiakkaiden tarve edellyttää.”** Ei siis pelkästään vammaisille henkilöille tarkoitetut palvelut ja tukitoimet.
- Tässä tulee siis myös s. 7 luvun 2.1. kappaleeseen 4 lisätä sivua 11 vastaava teksti siitä, että myös sosiaalihuoltolain mukaisia liikkumista tukevia palveluja tulee järjestää **sisällöltään, laajuudeltaan ja laadultaan sellaisina kuin asiakkaiden tarve edellyttää** ja niihin tulee näin ollen varata myös määrärahoja asiakkaiden tarvetta vastaavasti.

s. 12 luku 3.2.2. kappale 3 alkaa:

”Palvelun hakemisen yhteydessä tulee esittää työ- tai opiskelutodistus.

Opiskelumatkat myönnetään lukuvuodeksi kerrallaan.”

- Kuten soveltamisohjeen sivulla 26 todetaan, palvelua koskevat päätökset tehdään pääsääntöisesti toistaiseksi voimassa oleviksi. Millä perusteella opiskelumatkat myönnettäisiin lukuvuodeksi kerrallaan, jos on kyse useamman vuoden kestävästä opiskelusta?

s. 15 luku 4.6. kappaleen 1 toinen lause kuuluu:

”Vakiotaksi voi tulla kyseeseen esimerkiksi silloin, kun asiakkaalla on liikuntarajoite, joka edellyttää kuljettajalta oikeanlaista avustamista ja jossa väärin tehty avustaminen voi aiheuttaa vakavaa haittaa.”

- Lause ohjaa tällaisenaan huomioimaan vain liikuntarajoitteen, joten siihen tulisi lisätä myös muut oikeanlaista avustamista edellyttävät toimintarajoitteet. Lauseen loppuosa voisi kuulua: **”... esimerkiksi silloin, kun asiakkaalla on liikuntarajoite tai muu toimintarajoite, joka edellyttää kuljettajalta oikeanlaista avustamista ja jossa väärin tehty avustaminen voi aiheuttaa vakavaa haittaa.”**

s. 17 luku 4.9. kappale 2 alkaa:

”Saattajana voi toimia esimerkiksi asiakkaan omainen tai läheinen. Saattajana ei voi toimia henkilö, joka tarvitsee itse taksin kuljettajan apua siirtymisiin.”

- Jälkimmäisellä näistä lauseista ei ilmeisesti tarkoiteta, että saattajana ei voisi toimia henkilö, joka itse tarvitsee kuljetuspalvelua? Tulisiko lause silloin muotoilla täsmällisemmin, esimerkiksi: **"Saattajana voi toimia myös itse kuljetuspalvelua tarvitseva henkilö, mikäli hän ei itse tarvitse taksin kuljettajan apua siirtymisiin."**

s. 20 luku 5.6. kappale 6 kuuluu:

*"Asiakas voi asettaa kuljetustilaukselle kiinteän haku- tai noutoajan, **mutta ei molempia.**"*

- Tulisiko tässä sallia asiakkaan tarpeiden mukainen jousto, esimerkiksi: "Asiakas voi asettaa kuljetustilaukselle kiinteän haku- tai noutoajan, mutta pääsääntöisesti ei molempia."

s. 21 luku 5.7. kappale 2 kuuluu:

"Kuljetuspalvelumatkoja voidaan yhdistellä toteutettavaksi myös samalla kulkuvälineellä, jollei siitä aiheudu matkustusajan kohtuutonta pitenemistä tai muuta kohtuutonta haittaa. Yksilömatkoissa matkustusaika saa yhdistelyn takia kasvaa yhdensuuntaisella matkalla enintään 30 minuuttia. Ryhmäkuljetuksina toteutuviissa opiskelu-, päivätoiminta- tai vastaavissa matkoissa matkustusaika saa yhdistelyn takia kasvaa yhdensuuntaisella matkalla enintään 45 minuuttia."

- Onko ohjeessa asetettu 30 tai 45 minuutin matkustusajan lisääntyminen yhdensuuntaisella matkalla enää kohtuullinen, etenkin jos huomioidaan Keusoten alueen koko?

s. 24 luku 6.1. kappaleen 2 viimeinen lause kuuluu:

"Pitkäaikaisuuden kesto vamman tai sairauden kohdalla tarkoittaa pääsääntöisesti vähintään noin vuoden kestänyttä toimintakyvyn merkittävää alentumista."

- Kuljetuspalvelun hakemista tai saamista ei voida rajata sillä edellytyksellä, että vamman/sairauden olisi tullut jo kestää vuoden ajan, ennen kuin palvelua voi hakea/saada. Lause tulisi muotoilla esimerkiksi: *"Pitkäaikaisuuden kesto vamman tai sairauden kohdalla tarkoittaa pääsääntöisesti vähintään noin vuoden kestänyttä **tai kestäväksi arvoitua** toimintakyvyn merkittävää alentumista."*

s. 25 luku 6.3 kappale 2 alkaa:

”Enimmäisaika päätöksen tekemiselle on kolme (3) kuukautta siitä, kun asia on tullut vireille.”

- Tällaisena lause on harhaanjohtava ja se ohjaa käyttämään päätöksentekoon vähintään tuon kolme kuukautta, etenkin kun lause yhdistyy ohjeen sivun 26 alussa olevaan, vain määräajan pidentämiseen ohjaavaan lauseeseen: ”**Määräajasta voidaan poiketa vain, mikäli asian selvittäminen vaatii erityisestä syystä pidemmän käsittelyajan.**”
- Vammaispalvelulain 3 a §:n 3 momentissa säädetään kuitenkin, että ”(vammais)palveluja ja tukitoimia koskevat **päätökset on tehtävä ilman aiheetonta viivytystä ja viimeistään kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun vammaisen henkilö tai hänen edustajansa on esittänyt palvelua tai tukitointa koskevan hakemuksen, jollei asian selvittäminen erityisestä syystä vaadi pitempää käsittelyaikaa.**
- Sosiaalihuoltolain 45 §:ssä säädetään, että kiireellisiä toimenpiteitä koskevassa asiassa päätös tehtävä viipymättä ja muissa kuin kiireellisissä asioissa **päätös on tehtävä ilman aiheetonta viivytystä sen jälkeen, kun asia on tullut vireille.** SHL:n 45 § 2 momentissa mainittu viimeistään kolmen (3) kuukauden määräaika koskee päätöksen toimeenpanoa, ja momentissa säädetään myös päätöksen toimeenpanon osalta lähtökohdaksi se, että **päätös on toimeenpantava kiireellisissä tapauksissa viipymättä ja muissa kuin kiireellisissä tapauksissa ilman aiheetonta viivytystä.**
- Lause tulisi muotoilla esimerkiksi näin:
- ” **Kuljetuspalvelua koskeva päätös on tehtävä ja toimeenpantava ilman aiheetonta viivytystä sen jälkeen kun asia on tullut vireille.**” Haluttaessa voidaan jatkaa näin: ”**Päätös on kuitenkin viimeistään tehtävä ja toimeenpantava kolmessa (3) kuukaudessa asian vireilletulosta. Aika voi olla tätä pidempi vain, jos asian selvittäminen erityisestä syystä vaatii pidempää käsittelyaikaa tai toimeenpanon viivästykselle on muu asiakkaan tarpeeseen liittyvä erityinen peruste.**”

Keskiuudenmaan hyvinvointialueen vammaisneuvosto

Esa Lahtela, puheenjohtaja